

POSTANOWIENIE

Dnia 16 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Dobrowolski

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej na posiedzeniu w dniu 16 kwietnia 2024 roku, wniosku ławnik SN M. B. w przedmiocie żądania jej wyłączenia od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt II ZOW 38/22 na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 44 k.p.k. w zw. z art. 128 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 217 z późn. zm.)

postanowił:

wyłączyć ławnik SN M. B. od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt II ZOW 38/22.

UZASADNIENIE

W piśmie z dnia 4 grudnia 2023 r. (data wpływu do Sądu Najwyższego) ławnik SN M. B. „w związku z przydzieleniem jej do rozpoznania sprawy o sygn. II ZOW 38/22 oraz w związku z wylosowaniem do składu rozpoznającego ww. sprawę panią Marią Szczepaniec i pana Pawła Wojciechowskiego powołanych do Sądu Najwyższego w wyniku przeprowadzenia postępowania kwalifikacyjnego przed obecną, sformowaną z rażącym naruszeniem Konstytucji RP Krajową Radą Sądownictwa, jak również w związku z daleko idącymi wątpliwościami prawnymi odnośnie do legalności Izby Odpowiedzialności Zawodowej SN jako takiej, ukształtowanej prawnie w sposób naruszający art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty praw podstawowych UE, art. 19 ust. 1 akapit 2. Traktatu o Unii Europejskiej, art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności” a nadto „kierując się złożonym ślubowaniem ławniczką Sądu Najwyższego oraz

poczuciem legalizmu i praworządności, a także oczekując zapewnienia stronom uczciwego, zgodnego z prawem i sprawiedliwego sądu w należytym składzie”, jak również jej „jako ławnicze Sądu Najwyższego warunków orzekania nienaruszających konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego, tak aby nie była zmuszona do postępowania naruszającego prawo” oświadczyła, że orzekanie ww. osób oraz obecne ukształtowanie Izby, w której przydzielono jej sprawę, „powoduje prawną wadliwość postępowania i wadliwość oraz wzruszalność wydanego w takim składzie orzeczenia, wobec czego wskazała, że „nie widzi możliwości orzekania i nie będzie brała udziału w rozpoznawaniu ww. sprawy”.

Ławnik SN wyraziła pogląd, iż „udział osób powołanych przez obecnie ukształtowaną Krajową Radę Sądownictwa w składzie SN, a także wadliwe ukształtowanie prawne Izby nie zapewniają stronom prawa do niezawisłego, bezstronnego sądu ustanowionego ustawą, w należytym składzie, ze wszystkimi tego prawnymi konsekwencjami”.

Uzasadniając formułowane żądanie wskazała nadto, że „jako ławniczka SN, w zakresie orzekania niezawisła i podlegająca tylko Konstytucji RP oraz ustawom, ma obowiązek stania na straży prawa i praworządności oraz orzekania zgodnie z przepisami prawa i zasadami słuszności, zaś wobec sprzeczności norm prawnych wyrażonych w przepisach ustawy z Konstytucją RP, naczelnym źródłem prawa winna być dla niej, podobnie jak dla sędziów zawodowych SN, Konstytucja RP”. Jednocześnie podkreśliła, że „ma prawo domagać się całkowicie legalnych warunków pełnienia misji publicznej, którą zgodziła się podjąć”, przy czym nie może być „przymuszana do uczestnictwa w działaniach łamiących prawo lub dających pozory legalności i pewności zapadających orzeczeń”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Żądanie zawarte o oświadczeniu SN M. B. o wyłączenie jej od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt II ZOW 38/22 należało uwzględnić.

Zgodnie z treścią art. 41 § 1 k.p.k. sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. Wymóg bezstronności sędziego należy rozumieć zarówno w aspekcie „braku przejawów subiektywnej stronniczości sędziego lub jego osobistych uprzedzeń”, jak i „konieczności obiektywnej bezstronności sądu, który winien dawać wystarczające gwarancje, by wykluczyć wszelkie uprawnione wątpliwości w tej mierze” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 stycznia 2018 r., sygn. akt III KK 244/17, LEX

nr 2433068). Jednocześnie w orzecznictwie akcentowana jest konieczność zróżnicowania obiektywnej bezstronności sędziego i jego bezstronności w odbiorze zewnętrznym, przy czym „co do odbioru zewnętrznego z reguły odwołać się można do oceny sytuacji dokonanej przez hipotetycznego, przeciętnie wykształconego, poprawnie logicznie myślącego członka społeczeństwa, który nie jest osobiście zainteresowany wynikiem procesu”, eliminując „wszystkie te sytuacje, w których wątpliwości wobec bezstronności byłyby pochopte lub nieprawdziwe i łatwo można byłoby tego dowieść” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2009 r., sygn. akt III KK 257/08, LEX nr 532400).

Przepisy Kodeksu postępowania karnego rozdziału 2 „Wyłączenie sędziego,” zgodnie z art. 44 k.p.k., stosuje się odpowiednio do referendarzy sądowych i ławników. Wskazany przepis ma zastosowanie w sprawach rozpoznawanych w składach ławniczych. Należy wskazać, że przepis art. 44 k.p.k. ma charakter odsyłający. Ustawodawca zastosował tu metodę odesłania do całej grupy przepisów dotyczących wyłączenia sędziego. W tym przepisie można wyodrębnić dwie części: pierwsza to zakres odniesienia przez wskazanie, że dotyczy referendarzy sądowych i ławników, druga to zakres przepisów stosowanych przez wskazanie przepisów o wyłączeniu sędziego, tj. art. 40–43 k.p.k. Stosowanie tych przepisów do referendarzy sądowych i ławników następuje w sposób „odpowiedni”. Zwrot ten oznacza konieczność uwzględnienia pozycji i roli tych podmiotów w procesie związanym z rozstrzygnięciem. Określeniu „odpowiednie stosowanie” można przyporządkować trzy grupy przypadków (por. J. Nowacki, *„Odpowiednie” stosowanie przepisów prawa*, Państwo i Prawo 1964, Nr 10, s. 367 i n.). Do pierwszej należą sytuacje, w których przepisy dotyczące wyłączenia sędziego stosuje się bez żadnych zmian zarówno do referendarzy sądowych, jak i do ławników. Chodzi tu o przepisy k.p.k., określające podstawy wyłączenia z art. 40 § 1 pkt 1, 2, 3, 4, 5, 10 k.p.k. oraz z art. 41 § 1 k.p.k., a także przepisy regulujące tryb wyłączenia, tj. art. 41 § 2 k.p.k., art. 42 § 1–3 k.p.k., a dodatkowo co do referendarzy sądowych – art. 40 § 1 pkt 9 k.p.k., zaś co do ławników – art. 40 § 1 pkt 7 k.p.k. i art. 42 § 4 k.p.k. Druga grupa będzie obejmować te przypadki, w których przepisy o wyłączeniu sędziego powinny zostać zmodyfikowane. Taka konieczność nie zachodzi w stosunku do ławników. Do trzeciej grupy będą należały te przepisy o wyłączeniu sędziego, które w ogóle nie mogą być stosowane do referendarzy sądowych i ławników z uwagi na ich bezprzedmiotowość. Chodzi tu np. o art. 40 § 1 pkt 6 i 9 oraz § 3 k.p.k. Do ławników nie może również odnosić się przyczyna wyłączenia z art. 40 § 3 k.p.k., gdyż w przedmiocie wniosku o wznowienie postępowania lub kasacji nie orzekają składy ławnicze (por. E. Skrętowicz, *Iudex inhabilis i iudex suspectus w polskim*

procesie karnym, Lublin 1994, s. 63, K. Papke-Olszauskas, *Wyłączenie uczestników procesu karnego*, Gdańsk 2007, s. 192–195).

Rola ławników w sądzie ogranicza się do uczestniczenia w orzekaniu. W zakresie orzekania ławnicy, tak jak sędziowie, są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji RP oraz ustawie (art. 169 § 1 u.s.p.), a przy rozstrzyganiu spraw mają równe prawa z sędziami (art. 4 § 2 u.s.p.). Zasiadając w składzie sądu, korzystają z tych samych praw co sędziowie zawodowi, z wyjątkiem prawa do przewodniczenia na rozprawie i naradzie oraz wykonywania czynności sędziego poza rozprawą (art. 169 § 2 u.s.p.). W szczególności ławnik ma równy głos we wszystkich kwestiach, które sąd rozstrzyga w toku procesu (por. np. D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023, art. 44).

W ocenie Sądu Najwyższego żądanie ławnik SN o jej wyłączenie od udziału w sprawie prowadzonej pod sygn. akt II ZOW 38/22 należało uznać za zasadne. Wyraźnego zaakcentowania wymaga jednak, iż Sąd Najwyższy podziela zasadność formułowanego żądania jedynie z uwagi na wskazywane przez ławnik SN M. B. okoliczności związanej z jej subiektywnym, wewnętrznym przekonaniem o braku możliwości jej orzekania. Zważyć bowiem należy, iż to składający oświadczenie ławnik SN najlepiej zdaje się określać okoliczności mogące wpłynąć na obiektywizm jej orzekania. Nawet jeśli okoliczność taka *in concreto* nie wpłynie na obiektywność jej zapatrywań względem sprawy, to należy wykluczyć też sytuację, gdy strony postępowania sądowego miałyby wątpliwości co do braku bezstronności ławnika SN. Podkreślić należy bowiem, iż tego rodzaju sygnał (oświadczenie o wyłączeniu) ze strony ławnika może wywołać niepewność co do jej obiektywizmu. W zaistniałej zatem sytuacji procesowej, także w odbiorze społecznym, jak i postronnego obiektywnego obserwatora obiektywizm i bezstronność ławnik SN może wzbudzić uzasadnione zastrzeżenia.

Z tych względów Sąd orzekł jak w sentencji.

[M. T.]

[ms]

